

KAARLE KUSTAA POLVIANDER - KURUN VÄNRIKKI

Seuramme jäsenlehden Orpanan numerossa 1/1995 kerrottiin Polvianderin pappissuvun alkuvaiheista ja sen kantaisän, Ikaalisten kirkkoherran Simo Polvianderin harvinaisen oppineesta perheestä, jonka jäsenet levittäytyivät papeiksi ympäri Hämettä ja Satakuntaa. Simon seitsemännen lapsen Mikaelin todettiin päässeensä kirkkoherraksi Mouhijärvelle ja tämän pojan Iisakin perineen isänsä viran ja toimineen Mouhijärven kirkkoherana 52 vuotta.

Myös Iisakin poika Iisak Emanuel Polviander opiskeli papiksi ja oli isänsä apulaisena Mouhijärvellä, kunnes pääsi Ruovedelle apulaiseksi 1797 sekä Ruoveden ja Kurun kappalaiseksi vuonna 1807. Iisak Emanuel asui perheineen Kurussa kappalaisen virkatollossa Olkitaipaleen Myllärissä, sai varapastorin arvonimen vuonna 1825 ja kuoli 12.10.1835.

Mouhijärvellä ollessaan Iisak Emanuel Polviander solmi 24.1.1788 avioliiton vesilahtelaisen katselmuskirjurin tyttären Saara Lewonin kanssa ja sai jo kahden kuukauden kuluttua 5.3.1788 kaksoiset, joille annettiin nimet Kaarle Kustaa ja Katariina Fredrika. Näistä Katariina kuoli jo parin vuoden kuluttua. Tämän jälkeen perheeseen syntyi vielä kaksi poikaa ja neljä tytärtä. Pappisperinteet jatkuivat tässäkin suvun haarassa yhden pojan ja yhden tyttären kautta.

KAARLE KUSTAA SOTILASURA

Perheen esikoinen Kaarle Kustaa Polviander oli kuitenkin toista maata. Hän luopui papillisista haaveista, jätti vasta alkaneet opiskelut sikseen ja ryhtyi sotilasuralle. Hänestä kasvoi ehkä kautta aikojen tunnetuin Polviander. Laajalle levinnyt maine on syntynyt lähinnä siitä, että Kaarle Kustaa Polvianderia

pidetään eräänä J.L. Runebergin Vänrikki Stoolin esikuvana.

Vänrikki Stoolin sotilaspojan isän tapaan Kaarle Kustaakin "astui riviin" jo 15-vuotiaana vuonna 1803. Hänestä tuli heti Porin jalkaväkirykmentin Ruoveden komppanian majoittaja. Pian hänet korotettiin lipunkantajaksi ja Suomen sodan päätyttyä vänrikiksi. Asuttavakseen hän sai majoittajan virkatalon Hainarin Kurussa. Hainari oli ollut majoittajan puustellina ruotujakolaitoksen perustamisesta alkaen 1600-luvun lopulta.

Kaarle Kustaan sotakokemukset olivat mittavat. Hän osallistui jo Napoleonin vastaan käytyyn Pommerin sotaan 1807. Seuraavana vuonna alkaneessa Suomen sodassa hän osallistui Kuuskosken, Siikajoen, Uudenkaarlepyyn, Lapuan, Kauhajoen, Lapväärtin, Juutaa ja Oravaisten taisteluihin. Lipunkantajan asema ei taistelussa ollut kovinkaan kehuttava. Polviander haavoittui kolme kertaa, sai tykinluodista ruhjeita ja kiväärinluodin päähänsä, mutta säilyi kuin ihmeen kaupalla hengissä. Kerrottavaa varmaan riitti niin Runebergille kuin muillekin.

Kaikki sotakokemuksensa Kaarle Kustaa Polviander sai alle 21-vuotiaana nuorena miehenä. Suomen sodan jälkeen hän eli vielä lähes seitsemän vuosikymmentä. Sodasta päästyään hän asui koko pitkän ikänsä Kurun Hainarissa, missä hän myös kuoli 88-vuotiaana 28.9.1876.

Tarina nuoresta urhoollisesta sotilaasta, sotamuistoja kertovasta veteraanista ja valtakunnallisesti tunnetuimmasta kurulaisesta on kiehtova. Sukututkijan mielenkiinnon Kaarle Kustaa Polvianderiin herättävät kuitenkin vasta hänen sodanjälkeiset elämänvaiheensa Hainarin puustellissa, hänen kaksi avioliittoaan ja 17 lastaan.

Aikaisempien sukupolvien Polvianderit hankkivat pojilleen akateemisen koulutuksen ja naittivat tyttärensä säädyn mukaisesti.

Kaarle Kustaa sen sijaan lähti lähes keskenkasvuksena sotatantereille ja sieltä palattuaan avioitui kahdesti omien piikojensa kanssa, vähät välittäen säädyistä. Liioin hän ei patistanut lapsiaan opintielle. Vain yksi suoritti ylioppilastutkinnon, mutta hänkin antautui sittemmin sotilaaksi Venäjän armeijassa. Ei olisi ihme, vaikka Kaarle Kustaata olisi suvun piirissä pidetty melkoisena mustana lampaana.

Mutta edetäänpä järjestyksessä.

ENSIMMÄINEN VAIMO JULIANA JA LAPSET

Ruoveden Pekkalan kartanon Tömisevän torpassa syntyi 1750 poika, joka sai nimen Antti Matinpoika. Antti kutsuttiin reserviläiseksi ja asettui Kukonpohjan taloon vuonna 1776. Kaksi vuotta myöhemmin hän katosi kirjoista - mahdollisesti Kustaan sotaan -, kunnes ilmestyi lampuotiksi Kurun Keihäsjärven Alasen taloon 1787. Hän oli mennyt naimisiin Leena Yrjöntyttären kanssa ja saanut jo kaksi lasta. Alasella heille tuli 10.12.1787 kolmas lapsi, joka sai nimen Juliana Antintytär.

Viisi vuotta myöhemmin Antti siirtyi torpariksi Keihäslahden Lepistön torppaan ja sieltä 1798 Ruoveden Tokosen talon Aution torppaan, missä hän kuoli vuonna 1801. Leena muutti itselliseksi Ruoveden Kauppiilaan ja tytär Juliana lähti piikomaan. Suomen sodan jälkeen hän oli piikana Kurun Petäjälammien kylän Lörpyksen talossa, mikä sattui olemaan Kaarle Kustaa Polvianderin virkatalon naapuriasumus. Sieltä Juliana muutti piiaksi Polvianderille.

Vuonna 1814 Juliana synnytti pojan, joka sai nimen Kaarle. 1819 syntyi toinen poika, jolle Juliana antoi nimen Maurits Kustaa. Vasta kaksi ja puoli vuotta myöhemmin eli 21.2.1822 Kaarle Kustaa Polviander ja Juliana Antintytär vihittiin. Molemmat aiemmin syntyneet pojat, jotka sattumoisin olivat Kaarle Kustaan kaimoja, luettiin perheeseen täyden lapsen oikeuksin. Kolmaskin lapsi syntyi jo pari kuukautta häiden jälkeen. Perhe kasvoi vielä kolmella lapsella, kunnes Juliana kuoli 42 vuotta täytettyään 26.2.1830, jolloin nuorin lapsista oli vasta vajaan vuoden ikäinen.

Kaarle Kustaan ja Julianan lasten elämänsä kaaret olivat lyhyesti seuraavat:

1. KAARLE

19.4.1814 Kuru - 24.5.1891 Huittinen.
Lähti 1834 Pirkkalan nimismiehenä toimineen setänsä kirjuriksi, toimi sen jälkeen lukkarina Kiukaississa 1837-49, Raumalla 1849-53 ja Huittisissa 1853 alkaen. Oli Huittisissa samalla kirkkoherran kanslisti ja tunnettu lääkitsijä. Vaimo 1834 Harjussa Maria Ulrika Rosengren 24.9.1814 Hämeenkyrö - 29.10.1869 Huittinen.

2. MAURITS KUSTAA

23.11.1819 Kuru - 23.8.1888 Kuru.
Kirjoittautui Turun lukioon 1841 ja pääsi ylioppilaaksi 1844. Oli opettajana ala-alkeiskouluissa Tampereella 1845-46 ja Hämeenlinnassa 1846-51, suoritti yliopistossa kameraalitutkinnon ja sotilastutkinnon, liittyi vänrikkinä Venäjän armeijaan 1857 sekä kohosi aliluutnantiksi ja alikapteeniksi. Irtautuminen armeijasta epäselvä, mutta kuitenkin Maurits palasi Kuruun 1871 ja asettui itsellisenä Karjalan kylän Kosken taloon, missä asui lopputa elämänsä eli 17 vuotta. Poikamies.

3. KAROLIINA SOFIA

15.5.1822 Kuru - 21.3.1881 Kuru.
Aviomies 1841 pitäjänräätäli Antti Tuurenpoika Thurman 7.8.1818 Kuru - 20.2.1906 Kuru.
Antti oli edellä mainitun Karjulankylän Kosken talon poika, joka otti räätäliksi ryhtyessään nimen Thurman. Asuivat 1841-58 Hainarin Rasin torpassa, 1858-65 Kosken talon Särkikosken torpassa ja siitä alkaen Aurekorven Frigårdin torpassa.

4. MATILDA ELEONORA

4.3.1824 Kuru.
Aviomies 1854 hämeenkyröläinen sahanomistaja Carl Salomon Schmidt 22.1.1815 Pirkkala - 11.8.1867 Hämeenkyrö. Carlin isä oli Carl Lorentz Schmidt, Porin rykmentin lipunkantajana kuten Matildankin isä Kaarle Kustaa. Isät lienevät olleet sotakavereita.

Matilda oli Carlin kolmas vaimo.
Ensimmäinen kuoli 1844 ja toinen
1853.

5. ELIS ALEXANDER

10.9.1826 Kuru - 27.10.1916 Teisko.
Oli maataloustöissä Tampereella Ha-
tanpään kartanossa 1849-61, minkä jäl-
keen itsellisenä Teiskossa, Tyrvännös-
sä ja uudelleen Teiskossa Poukan
talossa. Poikamies.

6. LOVIISA AUGUSTA

21.3.1829 Kuru - 29.11.1918 Helsinki.
Aviomies 1847 helsinkiläinen posti-
mestari Gustaf Adolf Forsström
1.11.1819 - 13.5.1899 Helsinki.

TOINEN VAIMO ANNA KAISA JA LAPSET

Jo pariin kertaan mainittuun Kosken taloon
syntyi 1748 tytär Kristiina Tuomaantytär.
Pari vuosikymmentä myöhemmin hän toi
taloon vävyksi seppä Matti Yrjönpojan Hai-
narista. Nuorelle parille erotettiin vuonna
1769 talon maista Peltoniemi-niminen torp-
pa. Matti ja Kristiina saivat 1772 tyttären,
jolle annettiin nimi Vappu. Tämä puolestaan
toi Peltoniemeen vävyksi ja torppariksi ta-
lollisen pojan Yrjö Martinpoika Pusun Au-
rekorven kylästä. Yrjö ja Vappu saivat
16.1.1809 tyttären, jolle antoivat nimen
Anna Kaisa.

Kaarle Kustaa Polvianderin jäätyä leskeksi
talvella 1830 hän tarvitsi nopeasti apua.
Nuorimmat lapsethan olivat vielä pieniä.

Vasta 21-vuotias Anna Kaisa muutti Pel-
toniemestä Hainariin ja ryhtyi hoitamaan
Kaarle Kustaan taloutta. Samana vuonna
Kaarle Kustaa on merkitty muuttaneeksi
Hainarin virkatalosta saman talon Kiviojan
torppaan, joka sijaitsi aivan naapurissa.
Kivioja oli Polvianderien asuntona 15 vuotta.
Sitten palattiin takaisin Hainariin.

Historia toisti itseään. Anna Kaisa sai jo
lokakuussa 1832 tyttären, joka sai nimen
Amanda Charlotta, ja kesän alussa 1834
toisen, jolle annettiin nimi Edla Wilhelmina.
Kumpikin käytti sukunimeä Polviander.
Vasta seuraavana vuonna eli 29.3.1835

Kaarle Kustaa Polviander ja Anna Kaisa
Yrjöntytär Peltoniemi vihittiin.

Samana vuonna myös Anna Kaisan veli,
torppari Mooses Yrjönpoika Peltoniemi
muutti perheineen Kiviojalle, ilmeisesti hoi-
tamaan Polvianderien maataloustyöt. Kivi-
ojan torpassa oli seuraavina vuosina ylen-
määrin väkeä.

Kaarle Kustaan avioliitto Anna Kaisan
kanssa tuotti 11 lasta. Anna Kaisa oli yli 20
vuotta miestänsä nuorempi ja eli miehensä
kuoleman jälkeen vielä lähes kaksi vuosi-
kymmentä. Anna Kaisa kuoli Kurussa
26.10.1895.

Kaarle Kustaan ja Anna Kaisan lapset:

7. AMANDA CHARLOTTA

5.10.1832 Kuru - 31.8.1914 Lapua.
Aviomies 1854 Kurussa Olkitapaleen
kylän Tienarin talon Kauppilan torppa-
rin poika Kustaa Heikki Yrjönpoika
17.2.1829 Kuru - 27.2.1893 Kuru.
Vihkimisen aikaan Kustaa oli renkinä
Ala-Paappasen Savelassa, siirtyi sieltä
seuraavana vuonna appensa lampuotik-
si Hainariin ja sieltä vuonna 1878 torp-
pariksi Kurun puustellin Lahdenmä-
keen. Kustaa ja Amanda saivat 8 lasta,
jotka kaikki syntyivät Hainarissa,
avioituivat ja elivät melko iäkkäiksi.
Sekä Kustaa että kaikki lapset omak-
suivat perheen äidin sukunimen
Polviander. Kustaa Polviander oli
pitkäaikainen lautamies ja herastuoma-
ri. Leskeksi jäätyään Amanda muutti
Lapualle, missä hänen vanhin tyttä-
rensä oli kappalaisen vaimona.

8. EDLA WILHELMINA

2.6.1834 Kuru - 12.3.1919 Kangasala.
Aviomies 1860 tamperelainen työmies
Josua Elias Helin
19.4.1837 - 13.4.1908 Tampere.

9. BERNDT JOHAN

4.12.1835 Kuru - 30.4.1910 Kokemäki,
ratsutilallinen. Sai avioliiton kautta
haltuunsa Ala-Härkälän rusthollin
Kokemäeltä. Puoliso Lovisa Nordlund
26.3.1829 Kokemäki - 17.1.1894 Koke-
mäki.

10. EMELIA CATHARINA
19.9.1837 Kuru - 12.7.1839 Kuru.
11. SELMA GUNILLA
20.5.1839 Kuru - 1.4.1851 Kuru.
12. OLGA MARIA
23.3.1841 Kuru - 3.9.1921 Kuru.
Aviomies 1875 itsellinen
Matti Salminen
18.3.1854 Kuru - 7.3.1920 Kuru.
13. HILMA ADOLFINA
28.1.1843 Kuru - 11.1.1916 Kuru.
Aviomies 1871 pitäjänräätäli
Josua Siukonen
24.4.1849 Ruovesi - 8.12.1923 Kuru.
Sai räätälimestarin arvon jo 21-vuotiaana ja harjoitti ammattiaan Karjulän kylässä.
14. ALFRED
helmikuu 1845 Kuru - 17.4.1851 Kuru.
15. EMANUEL FERDINAND
8.10.1847 Kuru - 21.8.1912 Vihti.
Kansakoulunopettaja Turussa 1869-71 ja Vihdin Pietilän koulussa 1872-1912.
Kahdesti avioliitossa. Ensimmäinen vaimo Annette Sandbäck
10.4.1849 Uskela - 17.2.1902 Vihti, toinen
Edit Stenius
16.5.1873 Helsinki - 3.1.1939 Helsinki.
Viimeksi mainittu oli yli 25 vuotta Pankin johtaja, valtioneuvos Karl Friedolf Stenius ja äitinsä Gustava o.s. Palander.
16. FRANS OSKAR
14.1.1849 Kuru - 4.11.1853 Kuru.
17. IVAR EDVIN
4.4.1852 Kuru - 23.11.1888 Kuru.
Kiertokoulun opettaja.
Vaimo 1875 Malvina Kivinen
21.11.1858 Ruovesi - 25.6.1928 Kuru.
Ivar edisti yhteistoimintaa, esiintyi puhujana kesäjuhlissa ja "sai lempeydellään lasten ja koko seurakunnan suosion". Valitettavasti Ivar kuoli jo 38-vuotiaana.

Siinäpä Kaarle Kustaa Polvianderin koko perhe. Vanhimman ja nuorimman lapsen ikäero 38 vuotta. Kuopuksen syntyessä isä oli jo 64-vuotias. Niin kuin isä oli omapäisesti lähtenyt maailmalle, niin lapsetkin saivat nähtävästi vapaasti valita alansa ja elämänkumppaninsa. Siihen tulokseen tulee, kun katselee ammattien, vävyjen ja miniöiden kirjoja.

Kaarle Kustaa Polvianderin muistoa vaalitaan vieläkin monin tavoin Kurussa. Vuonna 1935 Porin rykmentin upseerit kunnostivat hänen hautansa ja ympäröivät sen kanuunaputkien varaan asetetulla rautaketjulla. Polvianderin asuma tupa Hainarin puustellissa irrotettiin tämän vuosisadan alussa ja vietiin Turun historiallisen museon ulkopihalle. Vuonna 1960 kurulaiset hakivat vänrikkinsä tuvan takaisin. Se on nähtävissä Kurun ulkomuseossa Vänrikki Stoolin tupana.

Lopuksi pieni sivukertomus siitä, mistä minun mielenkiintoni Polvianderin sukuun johtuu. Kaarle Kustaan tyttären Amandan (edellä n:o 7) lapsista kuusi ensimmäistä oli tyttöjä. Eräs heistä solmi avioliiton Kosken talon pojan kanssa ja sai täten aikaan neljännen kohtalonyhteyden Polvianderien ja Kosken suvun kesken. Tämäkin pari, siis Kaarle Kustaa Polvianderin tyttärentytär miehineen, sai kahdeksan lasta, joista neljä muutti Amerikkaan kuluvaan vuosisadan alussa. Heidän jälkeläisensä pitävät siellä sukukouksen joka vuosi. Kiinnostus esivanhemmista ja suvusta on suuri, vaikka joukossa ei ole enää yhtään suomenkielen taitoista. Pari vuotta sitten sain tilaisuuden osallistua heidän kokoukseensa, tavata 50-60 Kaarle Kustaa Polvianderin jälkeläistä sekä kertoa heille Kosken ja Polvianderin suvuista. Aihe oli minulle varsin tuttu, koska Koski on myös oman äitini kotitalo.

Lähteitä:

1. Olavi Wanne: Polviander, Uusi Sukukirja I 1946, ss. 393-432
2. Raimo Heikkilä: Ikaalisten kirkkoherran harvinainen perhe, Orpana 1/1995, ss. 8-10
3. Ao. pitäjänhistoriat, asutusluettelot ja kirkonkirjat
4. Kirjoittajan omat arkistot

	Kuvioja Torpa	Födelse:		Kommen ifrån.	Köper	Läsnig. År månat:											
		År och Datum.	Ort.			1807	Ärohol	Lätt Or	Högskola	Svensk	Dagb.	Andra	Vårdn.				
#	Fabian Jönsson Carl	1788	Munk- jäveri	Rönne	d.	x	x	x	x	x	x						
+ #	Juliana Anders	1798	Rönne	Rönne	d.	x	x	x	x	x	x						
y	S. Carl	1814			f.	x	x	x	x	x	x						
y	S. Mattias Gust.	1819			f.	x	x	x	x	x	x						
	C. Carolina Anst.	1822			f.												
#	S. Mathias Stenm.	1824			f.												
	S. Elis Alexander	1826			x												
	S. Sofia Auguste	1829			f.												
	S. Amanda	1832			f.												
	S. Edla Wilhelmina	1834			f.												
	Bernadott Johan	1835															
x	G. Juliana Simonid.	1795			d.	x	x	x	x	x	x						
x	O. S. Anders	1829															
#	J. Hetta Carl	1812			d.	x	x	x	x	x	x						
#	G. J. H. Henric	1796			d.	x	x	x	x	x	x						
#	O. S. Gustaf	1821			f.	x	x	x	x	x	x						
x	Hanni Matsson	1797	Kuru	Hänkä- torppa	d.	x	x	x	x	x	x						
x	Matti Abramson	1803			d.	f.	f.	f.	f.	f.	f.						
x	O. S. Stephanias	1829															
	J. Hetta Simonid.	1795			d.	x	x	x	x	x	x						
	And. Anders	1829															
#	J. Anna Carl Matsson	1811		J. 24.	f.	f.	f.	f.	f.	f.	f.						
#	J. Josef Josef	1798		J. 9.	f.												
#	J. Johan Johansson	1794		J. 96.	f.	x	x	x	x	x	x						
#	J. Walter Fredrik	1803		J. 2.	f.	x	x	x	x	x	x						
#	J. Maria	1825		J. 2.													
+ #	J. Emanuel	1828	Kuru	J. 2.	f.												
#	J. Peter Josephson	1814	Kuru	J. 245.	f.	x	x	x	x	x	x						
#	J. Henri Danielsson			Lavari	f.	x	x	x	x	x	x						
#	J. Jeremias Carlsson			Hytönen	x	x	x	x	x	x	x						
#	J. Carl Josefsson			Iisala	x												
#	J. Anders Eriksson	1816		J. 245.	f.	x	x	x	x	x	x						

Kiviojan torpan asukkaat
1830-luvun alkupuoliskol-
la. 1.vaimo Juliana on
kuollut ja 2.vaimo Anna
Kaisa on noussut piiasta
emännäksi.

1830 6 x 8
61 x 8